



مرکز مجاز امام صادق

## اصول الفقه (ملازمات عقليه)

اقسام حسن و قبح (معنی سوم)

جلسه ۱۷۴

استاد رفعتی

### اقسام حسن و قبح (مدح و ذم عقلاء)

#### حسن و قبح ذاتی:

آنچه علت برای حسن و قبح است و حسن و قبح در این قسم به حسن و قبح ذاتی خوانده می‌شوند؛ مثل عدالت، ظلم، علم و جهل.

مثلا عدالت به ملاحظه اینکه عدالت است همیشه و به طور ابد حسن می‌باشد؛ یعنی هرگاه و در هر موردی که عنوان عدالت صادق باشد، حتما فاعلش نزد عقلاء ممدوح بوده و از نظر ایشان مُحسن تلقی می‌شود و همچنین ظلم به اعتبار اینکه ظلم است صرفا قبیح می‌باشد یعنی هرگاه و در هر مکانی که این عنوان صدق کند فاعلش از نظر عقلاء مذموم شناخته می‌شود.

#### حسن و قبح اقتضائی:

آنچه برای حسن و قبح مقتضی بوده و حسن و قبح در آن به حسن و قبح عرضی موسوم می‌باشند؛ مانند تعظیم نمودن دوست و تحقیر وی؛ چه آنکه تعظیم دوست فی حدّ نفسه امر حسن و ممدوحی است و تحقیرش نیز به خودی خود امر قبیحی محسوب می‌شود؛ ولی تعظیم به عنوان اینکه تعظیم دوست بوده ممکن است قبیح و مذموم باشد مانند آنجائیکه سبب برای ظلم به شخص سوّمی گردد؛ به خلاف عدالت، که مستحیل است تا مادامی که عنوان عدالت در آن صادق است قبیح باشد.

و همچنین است تحقیر دوست به عنوان تحقیر بودن؛ چه آنکه امکان دارد حسن و ممدوح باشد؛ نظیر موردی که سبب نجاتش از مرگ و هلاکت شود؛ از این رو تحقیر در اینجا با صدق وصف تحقیر دوست مستحسن می‌باشد؛ به خلاف ظلم زیرا تا مادامی که این عنوان باقی و صادق است، امکان ندارد بتوان آن را متّصف به حسن نمود.

## حسن و قبح خنثی:

آنچه نه علت برای حسن و قبح بوده و نه فی نفسه مقتضی برای این دو می باشد بلکه اگر عنوان حسنی همچون عدالت بر آن منطبق گردد متّصف به حُسن و در صورت انطباق عنوان قبیح بر آن نظیر ظلم، به قبیح متّصف می گردد و گاهی هم چون هیچ يك از دو عنوان حسن و قبیح بر آن صادق نبوده نه متّصف به حسن شده و نه به قبح مثل: راه رفتن.